

Chryścijanskaja DŹUMKA

BIELARUSKI ČASAPIS — VYCHODZIĆ TRY RAZY U MIESIAC

SŁAVAKI I ICH SPRAVA

Apošnim časam šmat čujem ab Słavakach. Voś-ža pryhledzimsia da ich bližej. Joś heta stary słavianski narod, kulturny i nacyjanalna šviedamy. Prad vajnoj doŭhija hady Słavaki naležyli da Aŭstra-Vuhryi, dzie ich Vuhry strašenna ūciskali i vynaradaŭlali. Ale Słavaki nie paddalisia, barolisia za svaje nacyjanalnyja pravy i ūžo tady damahalisia pryznać ich asobnaj nacyjaj. Kali-ž Aŭstra-Vuhryja pašla vajny razvaliŭlasia, nastaŭ dla Słavakaŭ lepšy čas: jany razam z Čechami, z jakimi supolna pražyli niavolu, stvaryli supolnuju dziaŭstavu i nazvali jaje supolnym imiem: Čechasłavacyja. Ab svaich uzajemnych pravoch abodva hetaja narody praz svaich pradstaŭnikoŭ padpisali ūmovu ū Pitsburgu (Ameryka) u 1918 h. Usich Słavakaŭ siańnia joś bolš dvoch z paŭavinaju milionaŭ, bolšaś z ich — kataliki, hałoŭny ich pavadyr ksiondz praŭat A. Hlinka.

Siańnia razhareŭsia spor miž Čechami i Słavakami, jak naleža henuju ūmovu rozumieć. Čechi, jakich utraja bolš i da jakich naleža hałoŭnaje kiraŭnictva dziaŭstavaj, kažuć, što jany ścisła spaŭniajuć he-

nuju ūmovu, a Słavaki ćvierdziać, što Čechi šmat što robiac niazhodnaje z henaj umovaj i hetym kryŭdziać Słavakaŭ. Dyk pastarajmasia adkazać na pytańnie: što mieli Słavaki daŭniej i što majuć ciapier, čaho jany choćuć i jak na heta treba hladzieć?

Słavaki ū Vuhryi doŭhi čas, jak užo skazana, nia mieli badaj ničoha: ich tam tolki ūciskali i vynaradaŭlali. Nia mieli jany tam ani svaich škołaŭ, ani svajho jazyka ū kaściele, ani tak-ža pravoŭ ekanamičnych, ani svaich hazet. Paźniej, dziakujućy vytrvalaj baraćbie i pracy, Słavaki sioje-toje tam zdabyli. Prad samaj vajnoj mieli jany ūžo 140 narodnych słavackich škoł, dvoch pasłoŭ u Vuhorskim parlamancie, da 20 hazet. A ciapier u Čechasłavackaj dziaŭstavie Słavaki majuć: 58 pasłoŭ i 30 senataraŭ, majuć davoli svobodny dostup da dziaŭstavnych pasadaŭ: tak naprykład: na poście na terytoryi Słavakii pracuje 4000 Słavakaŭ, na čyhuncy — 14 tysiać Słavakaŭ, hetaksama i ū inšych halinach dziaŭstavna hažyćcia; dalej, siańnia Słavaki majuć 3277 narodnych škoł, 49 siarednich i słavacki uni-

versytet u Bratislavie, 3106 kniharniaŭ, 289 słavackich hazet, z jakich 9 štodniovyh i 49 tydniovyh, 170 fachovyh. Majuć urešcie Słavaki tak-ža vialikuju svabodu i ū halinie žyćcia ekanamičnaha.

Voś-ža Bielarus moža tolki dzivicca i pytać, čaho-ž henaja Słavaki choćuć jašče, kali aŭ hetulki ūsiaho majuć, čaho-ž jany narakajuć na henych Čechaŭ? Jany ūvažajuć, što im na padstavie Pitsburskaj umovy naleža šyrokaja aŭtanomija, jakaja daŭ-b im poŭnaje zraŭnańnie ū pravoch z Čechami, jany žadajuć svajho asobnaha sojmu, administracyi, sudu, navat svajho asobnaha vojska, nia zryvajućy adnak z ciapierašniej Čechasłavackaj dziaŭstavaj. Čechi na hetkija vialikija ūstupki nia jduć. Adhetul miž Čechami i Słavakami paŭstaje nieparazumieńnie i navat kaŭlatnia.

Što z hetaha ūsiaho vyjdzie, — trudna napierad skazać. Nadta mahčyma, što Čechi pojduć na ūstupki i Słavaki atrymajuć jašče bolš, jak siańnia majuć i buduć dalej žyć u vadnej supolnaj dziaŭstavie składna i ū brackim parazumleńni.

Каталіцтва і зямельная рэформа

(З прычыны выступлення Грамадзкай Рады пры Прымасе Польшчы*).

Хоча хто ці ня хоча, а зямельнае пытаньне з кожным днём становіцца ўсё больш пякучым. Цікавяцца ім сяньня ўжо ня толькі вучоныя ў ціхіх кабінэтах, ня толькі адна-другая лёкальная (мясцовая) арганізацыя, таварыства, партыя; цікавяцца гэтай справай ужо і інстытуцыі характару агульнага. Адным з доказаў такога зацікаўленьня зьяўляецца заява, з якой у канцы мін. 1937 году выступіла г. зв. Грамадзкая Рада („Rada Społeczna“) пры Прымасе Польшчы. Гэта заява заслугоўвае на тое, каб аб ёй сёе-тое пачуў і чытач-беларус. Тым больш, што як ня дзіўна, а польскія нават афіцыйна-каталіцкія кругі неяк аб ёй або зусім маўчаць, або калі й гавораць, дык робяць гэта неяк быццам стыдаючыся. Гэтак

* Прымас — гэта найвышэйшы прадстаўнік катал. касцёла ў катрым-небудзь краю, у дадзеным выпадку — у Польшчы.

прынамся паступіў цэнтральны орган польскай г. зв. Катал. Акцыі „Ruch katolicki“ (№ 12, 1937, Пазнань), замяшчаючы гэту прынцыповую заяву пры канцы сшытка, у аддзеле „miscelanea“ (усячына). — Але бліжэй да справы.

Каталіцтва, як сыстэма, выказала свой пагляд на вырашэньне работніцкага і агулам гаспадарскага пытаньня ў ведамым пасланьні (энцыкліка) „*Requiem Novarum*“ папы Лявона XIII-га. Вывады гэтага пасланьня, з прычыны ягоных 40-ых угодкаў, распрацаваў і паглыбіў сучасны папа Пій XI ў пасланьні „*Quadragesimo Anno*“. І гэтыя як-раз пасланьні паслужылі за аснову пры апрацаваньні ўспомненай заявы.

Бярэ яна (заява) пад увагу варункі ў польскай вёсцы, што практычна бяручы сягоньня адносіцца і да вялікае часьці вёсак беларускіх,

і складаецца з 14 пунктаў, якія можна было-б падзяліць на дзьве няроўныя часткі. У першай (меншай) частцы сьцьвярджаецца цэлы рад недахопаў вёскі, на якія ў другой частцы даецца рада. — Улік недастаткаў заява залічае: нізкую культуру сельскіх гаспадарак, іхнюю неаплатнасьць, малазямельле, церазпалосіцу, перанасяленьне і г. д. Усё гэта, па думцы аўтораў заявы, стварае варункі нелады, каторы, каб напавіць, трэба, між іншым, правесці „рэформу нутранай структуры зямельнай уласнасьці“, колёнізацыю, прырэзку зямлі малазямельным.

Дзяржава павінна клапаціцца аб справядлівы падзел дабра і кантраляваць дабравольнае арганізаваньне самастойных дробных гаспадарак. Каліж-бы аднак буйныя ўласнікі дабравольна не хацелі адступіць патрэбных на такую парцэляцыю абшараў, дык дзяржава можа іх выкупіць за „слушную цану“ пад прымусам і па-

AD. STANKIEVIČ

Біеларускі Хрысьціянскі Рух

Historyčny narys.

RAZDZIAŁ VI. 18)

Пачаткі Біеларускай Хрысьціянскай Демакрацыі. (1917—1920).

§ 5. — „Устава і праграма Хрысьц. Дем. Злучнасьці Біеларусаў“.

Каб не чаdzić upociemkach, voščupam šukajučy sabie darohi, BChDZl. miała svoj arhanizacyjny statut, jaki pakazvaŭ chadekam, jak jany majuć arhanizavacca i pracavać, a tak-ža miała jana ŭžo i svaju prahramu, jakaja pakazvala tyja mety i ideały, da jakich jany pavinny imknucca.

Pieršyja hetkija: statut i prahrama BChD vyjšli ŭ Miensku ŭ 1920 h. asobnaj knižycaj, pad zahaloŭkam „Ustava i prahrama Chryścijanskaj Demakracyjnyj Zlučnaści Bielarusaŭ“.

Na pieršaj bačynie vokładki, u viarchu hetaj knižycy, krasujecca kryž, pad jakim napisana: „nie miačom, a kryžam zmahajemsia“. Knižyca heta słu-

żyła adnačasna knižkaj siabroŭskaj chadekaŭ. Dzieła hetaha na druhoj bačynie vokładki pamieščany ahpaviednyja rubryki dla ŭłaśnikaŭ knižycy, dla podpisiaŭ partyjnych ŭladaŭ, a tak-ža dla daty i miesca.

Na pieršaj bačynie samaj knižycy zmieščany teksty z Evanelii: Mat. VI, 31—33 i VII, 24—27. Na druhoj bačynie krasujecca aprabata Mienskaha katalickaha biskupa (Z. Łazinskaha) z dnia 27.IV.20 z označeńniem, što aprabata danaja „*Minsci in Russia Alba*“ — u Miensku ŭ Bielarusi.

Dalej u henaj knižycy idzie „ustava“, z jakoj niekatoryja punkty, majučyja ŭ sabie zmiest ideolohičny, abo prosta cikavyja ab arhanizacyi viestki, zmiaščajem tut, zatrymlivajučy ich pravapis:

—§ 1. Nazyvajecca zlučnaść: „Chryścijanskaja Demokratycznaja Zlučnaść Bielarusaŭ“.

§ 2. Metaju Chryścijanskaj Demokratycznaj Zlučnaści Bielarusaŭ jość: zarhanizavańnie usich tych, szto choczuć żyć apirajuczysia na sacyalnaj spraviadliwaści i chryścijanskaj miłaści, pavodle asnou chryścijańskaha svietahladu.

§ 3. Siadzibaj Chryścijanskaj Demokratycznaj zlučnaści Bielarusaŭ jość Miensk, polam pracy uvieš kraj Bielaruski.

§ 4. Dla zrealizavania met, u § 2 oznaczanych Chryścijanskaja Demokratycznaja Zlučnaść:

a) szyryć aśvietu:

1. praz sabrańni, hutarki, raspravy;

сьля распарцэляваць. Згаджаючыся на гэтакі прымус, заява засьцерагае, што ставаць яго можна толькі выняткава. Урэшце, паўтараючы за папай Піем XI, што „вялікія рэформы канешныя і павінны быць хутка праведзены ў жыцьцё“, Грамадзкая Рада выказваецца за тым, што сягоньня найлепшым ёсьць лад корпорацыйны.

Гэтулькі Грамадзкая Рада. Новага тут, як бачым, нічога няма. Заслугай-жа ейнай ёсьць бяспрэчна тое, што не ад учора ведамае каталіцкае становішча да справаў гаспадарчых у пару прыпомніла. Важна гэта для кожнага наагул; тым-больш, для селяніна беларускага ў межах Польшчы, а так-жа для кожнага, хто цікавіцца ягонай доляй. Кожнаму сяньня павінна быць ясна, што дамаганьне зямельнай рэформы гэта зусім ня нейкая страшная „рэвалюцыя“, але цалком праўнае жаданьне нашага чалавека жыць палюдзку. (Самапонас №6)

Sabačaje žyćcio

(Baśnia).

Čym bolš navučyš sučynaha syna,
Tym bolša vyraście skacina.

—o—

Ŭ staroha Łyski syn
Byŭ mileńki adzin.
Jašče byŭ małady —
Taki viasioly, rezvy!
A sam štary byŭ trezvy:
Jahonyja hady,
Sivaja šerść, pahublenyja zuby
I ślina, što ciakła ũžo z huby,
Jamu nie pazvalali
Brachać, ni biehać, ni hulaci.
Pryšłoś na staraść siadzieć ũ chacie.

A maładyja ũsciaž skakali.
I Łyskaŭ syn — prajdocha —
Nia słuhaŭ bački ani trocha.
Jon dniom dy nočaj, dzie badziaŭsia,
Dziŭnoje mudraści nabraŭsia:
Nia to što — ad sabak, jon ad šviniej —
Dy — horš jašče! bo... ad ludziej
Nabraŭsia zvyčajaŭ, narovaŭ
I navučyŭsia takich slovaŭ,
Što Łyska plunuŭ — bolš ničoha.

— Ech, dola-ž u mianie, staroha!
Skazaŭ raz Łyska, dyj zapłakaŭ.
A małady ũsio byŭ adnakaŭ;
Biaz tołku tak brachaŭ i havaryŭ;
Staroha mučyŭ, sam siabie duryŭ:
— Što, kaža, my siadzim biaz dzieła?
Staroje ũsio nam nadajela!
My zrobim ũsio inačš: sabaču dolu
My pieravierniem ũvierch nahami;
Zbudujem roŭnaść, bractva, volu —
Z sabakaŭ staniemsia panami.

Sabaki papiyvuc na vody čysty,
Bo my ũžo stali... „isty, isty!“
— Adkul ty ũziaŭ ũsio heta? havary!
Tak adazvaŭsia raz stary: —
— Ty bluźnić tak nia śmiej!
— Ja čuŭ ũsio heta ad ludziej:
Tak paničy z panienkami baltali,
Z brašurak i z hazet čytali;
A ja, zalezšy ũ ichny dom,
Lažaŭ tam pad stalom.

— Aha-a!
Stary ũžo nia dziviŭsia.
A małady tymbolš paliŭsia:
Saŭsim budu pakinuŭ j chatu,
Biaz chleba kinuŭ tatu,
I, jak pabieł, pajšoŭ! —
Ludziom z vačeŭ, sam z rozumu
[zyjšoŭ.

A što-ž ũ kancy było? A vot nie
[dalej —

Dni try — ũ hazecie my čytali,
Što Łyskaŭ syn — ślapy, kulhavy —
Pašla sabačaj niejkaj spravy,
Prypoŭz iznoŭ da chaty, —
Da Łyski, svajho taty...

A toj, choć naračajaŭ,
Prybludu jznoŭ pryniaŭ
Za syna, j rany vylizaŭ jamu.
Čamu? čamu?!...
Bo jon, stary, synka-adnieńka mieŭ:
Choć šelmu, a žaleŭ.

—o—

Spahanienaj rukoj nia ruš, bratok,
[lilei!
Patreba čystych ruk dla čystaje idei:
Parvieš, brat, kryły pry uzlocie,
Kali ty sam zahraz ũ balocie.
Vincuk Advažny.

2. praz zakładańnie kursau, aśvietnych hurtkou, bibliotek, czytalniau i t. p.

b) szyryć pracu relihijna-maralnuju:

1. pahublaŭcy i ażyulajucy žyćcio etycznaje i relihijnaje praz nabaženstvy, kazańni, schody, kružki.

c) Viadzie pracu hramadzianskuju:

1. praz vyjazdy na abhlad czužych krajaŭ i cikavych miescau u svaim kraju,

2. praz chory i teatry,

d) pracu ekanamicznuju:

1. zakładajucy novyje, abo umacouvajucy staryje supolki, jak napr. kooperatyvy (chaurusnyjekramy), praczkarni, varsztaty i t. p.

2. zakładajucy kasy uzajemnaj pomaczy, kasy pažyczkovyje, kasy zbornaści, pacharonnyje;

3. zakładajucy biura pracy, biura advakackaj i doktarskaj pomaczy, zakładajucy achronki, prytułki i t. p.

§ 5. Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznaść Bielarusau jość maralnaja asoba praunaja, maje pravo uładać ruchomym i niaruchomym dabrom, pradavać i kuplać usiakaje bahaćcie. Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznaść maje svaju ułasnuju piaczatku z nadpisam: „Chryścijanskaja Demokratycznaja Złucznaść Bielarusau u...“.

§ 6. Usioju Złucznaściu upraulaŭje i zavieduje usimi jaje spravami Hłauny Urad.

Urad Hłauny składajecca z 10 siabrou Złucznaści i adnaho patrona, katorem pavinien być katolicki ksiadz.

§ 10. Siabram Chryścijanskaj Demokratycznaj Złucznaści Bielarusau može być kožny chryścijanin, katory pryznaŭje ustavu Złucznaści i starajacca hetuju ustavu uviaści u žyćcie.

§ 12. 1) Každy siabra pavinien sumlenna vypauniać svaje chryścijanskije pavinnaści.

Pašla idzie ũ uspomnienaj knižycy prahrama BChD, „napisana na asnovie teoryi i praktyki Chr. Demakracyi na ũsim śviecie“, jakoj pryncypovyja i bolš cikavyja punkty, takža nie źmianiajučy ich pravapisu, pamiaščajem nižeŭ dasłoŭna: —

— I. Ahulnyje pryncypy: 1) Chryścijanskaja Demakracija jość hramadzianskaja suviaž, szto chočza zavieści ład na śviecie na asnovie chryścijanskaj demokratycznaj spraviadlivažci, rounaści, miłaści i svobody. Z natury svajej Chr. D. jość evaluacyjnaja, nadpalitycznaja, mižnarodnaja, nadstanovaja.

2) Chr. D. zmahajecca pierad usim z kapitalizmam, u katorem baczyć adnu z najvažniejszych pryczyn biednaści i nędzy pracounych mas i chočza zavieści taki ład, kab kožnamu čaławieku mahčyma było svajeju pracaju zdabyć sabie chleb patrebny i karystać z usiaho kulturnaha bahaćcia. Ch. D. proci usiakich pryvilejau klasavych.

Pašyreńnie pahraničnaha pojasa. Ahraničeńni asabovaha ruchu.

25 červienia sioleta Ministr Unutranych spraŭ abvieściu rasparadžeńnie, jakim značna pašyraje abšar pahraničnaha pojasa ũva ũsiej Polšcy. Nas cikaviać tut abšary z biełaruskim nasielnicťvam, jakija ũvachodziać u hety pašyranny pahraničny pojasa („pas graniczny“). Pavodle hetaha rasparadžeńnia ũ pahr. pojasa uvajšli ciapier nastupnyja abšary:

u vajavodztvie biełastockim: m. Dambrova i Suchavola, sakolskaha pav.;

u vajavodztvie navahradzkim: nie abniataja raniej pryhraničnym pojasaŭ rešta pavietu baranavickaha; vołaści: Lubča, Niahnievičy, Ščorsy, Kareličy, Rajca, Cyryń, Pačapava — pav. navahradzkaha; vołaści Verenaŭ, Žyrmuny, Subotniki, Lipniški, lŭje — pav. lidzkaha;

u vajavodztvie vilenskim: nie abniataja raniej pryhraničnym pojasaŭ rešta pavietu pastaŭskaha i cely ašmianski paviet.

Pavodle dałučnika da rasparadžeńnia, jaki padaje razam abšary, što raniej uvachodzili i ciapier novaŭlučanyja ũ pahraničny pojasa, hetym pahraničnym pojasaŭ abniaty takija abšary:

u vajavodztvie biełastockim: paviety: aŭhustcŭski, horadzienski, łomžynski, ostralencki, suvalski, ščučynski, z pavietu biełastockaha

vołaści: Dolistovo, Goniondz, Goniondz — miesta i Tryścianaje (Trzcianne), z pavietu sakolskaha vołaści: Dubrova, Dubrova — miesta;

u vajavodztvie navahradzkim: paviety: baranavicki, niašviski, staŭpiecki, valożynski; z pavietu lidzkaha vołaści: Bieniakoni, Ejšyški, lŭje, Lipniški, Raduń, Subotniki, Verenaŭ, Zabałaćcie i Žyrmuny; z pavietu navahradzkaha vołaści: Cyryń, Kareličy, Lubča, Niahnievičy. Pačapava, Rajca i Ščorsy;

u vajavodztvie vilenskim: uvieš abšar vajavodztva.

Rasparadžeńnie ũvodzie na niekatoryja čaści i na ũvieš abšar pahraničnaha pojasa takija ahraničeńni ũ asabovym ruchu, raniej abaviazujučyja vylučna ũ h. zv. pahraničnaj pałasie („strefa nadgraniczna“):

1) na celym abšary pahraničnaha pojasa — toj, chto choča mieć fotohraficnyja aparaty i pradmiety, pry pomačy jakich možna parazumievacca na adležnaść, z vyniatkam radyjoabdiornikaŭ, — musieć na ich atrymać dazvoł ad starasty.

2) u celym paviecie niašviskim, u paviecie baranavickim, z vyniatkam vołaściami: * Mołčadž, Novaja Myš i Dabromyšl, u vołaściami: Stoŭpcy, Mir, Žuchavičy i Švierzeń, staŭpieckaha pavietu: — vima-

hajecca mieć dovad asabisty (pašpart), a pryjezdnyja — musieć mieć dazvoł ad administracyjnaj ũlady (starasta, vajavoda), kab mahčy zatrymacca pastajanna ci časova. Nie patrabujuć hetkaha dazvołu hramadzianie, pražyvajučyja tam bolš 6 miesiacaŭ prad uvachodam u siłu rasparadžeńnia, hramadzianie, što majuć haspadarku, a nie viaduć i nie pražyvajuć u joj, asoby, što zaličajuca da siamji uspomnienych i pražyvajučyja u supolnaj z imi haspadarcy, uradaŭcy dziaŭžaŭnyja i samaŭradavyja, siemji ich, čužaziemcy, padarožnyja z važnymi dakumentami; aproč toho na abšarach, azačanych vajavodam i važnych z hle džišča publicznaj biašpiečnaści — asoby abaviazany zameldavacca ũ vołaści, a kali tut nielha z tych ci inšych pryčyn — dyk u sołtysa, u praciahu 24 hadzin ad chviliny prybyćcia, i mieć pry sabie pašviedčańnie ab zameldavańni.

3) u vołaściami Ostraŭ, Kryvošyn, Miadźviedzičy, Lachavičy, Dareva, Jastrembla, Haradyšča, Stałovičy i Volnaja — baranavickaha pavietu vymahajecca, aproč dazvołu administracyjnaj ũlady (starasty, vajavody), na prava zatrymacca pastajanna ci časova, i vykanańnia inšych abaviazkaŭ, — za baraniajecca načny ruch (ad za-

3) Ch. D. pryznaje prava istnavańnia, ražvićcia i kiravańnia saboj chočby najmienszaha narodu kožnaha i uvažaje razumny i spraviadlivy patryjatyzm za važnuju pružynu u žyćci ludzkim. Žjezd Ch. D. adbyty 14—16 lutaha 1918 h. u Pietrahradzie zjaviŭ, szto u adnosinach da małych narodau jak Litva, Łatvija, Bielaruś, Ukraina treba stajać na hruncie pounaha ich samaaznaczenia.

II. Ch. D. i Relihija: Ch. D. buduczy prociu usiakich ahraniczeniau relihijnych u haspadarstvie, ale choczczy zapeunić svabodu kaściołu katalickamu, žadaje:

1) Kab Kaścioł pryznavausia za instytuciju suverenenuju, katoraja kirujecca svaimi ustavami.

2) Kab Kaścioł nie ahraniczousia u pravach i nie pryciskousia uradam.

3) Kab Kaścioł byu u pravie mieć bahaćcie jak ruchomaje tak i niaruchomaje.

4) Kab haspadarstvo adszakavało kaściołu usie kryudy, kotoryje zrabito kasujuczy majemaść kaścielnuju.

5) Kab kaścioł moh adkryvać achronki, szkoły, roznyimi sposabami viaści ašvietu i kiravać usim hetym.

6) Kab moh adkryvać i szyryć katalickije klasztary.

7) Kab byli kapelany dla szkoł, vojska, balnic i damou pracy.

8) Kab kult relihijny možna bylo spraulać svobodna.

9) Kab ab padstavach žyćcia katalickaha možna bylo svobodna havaryć i pravadzic ich u žyćcio, jak každaha czałavieka, tak i celaha hramadzianstva.

10) Na Bielarusi Ch. D. „Zlucznaść“ stavić sabie specijalnuju metu: zbližyc usich katalikou i pravaslaunych i abjednać ich u adnej viery z roznyimi abradami.

III. Siamja i szkoła: 1) Kab pravo cyvilnaje nie naruszała stałaści i nierazlucznaści małžonstva.

2) Kab nia bylo małžonstvou mieszanym.

3) Kab pravo nie hvalcilo pierakananiau relihijnych i abyczajau siamji katalickaj.

Aprych hetaha Ch. D. chocza:

4) abaraniać dziauczat ad raspuśnikau praz ustanaulenie kar na ich.

5) Zmahacca z publicznaj razpustaj, zakładajučy damy pracy i paprawy.

6) Karać tych lekarau i lekarak, kotoryje robiac praktyki zhubnyje dla matak i dzieciej.

7) Stvaryć pravadaustvo fabrycznaje, katoraje zabiašpieczyło-b utrymanie siamji.

8) Zakładać kvatery dla rabotnikau, kirujuczy sia vymahańniami maralnaści i higieny.

9) Ustrajvać dla rabotnikau u miestach sady, zluczanyje z centrami fabrycznymi tramvajami.

10) Ustanavić srohije pravu dla šzynkau i mia-

chadu da ũschodu sonca); dazvalajecca hetki ruch u niekatorych vypadkach, jak u wypadku ſpieſnaj lekarskaj i inſ. pomačy.

4) u vyličanych u punkcie 2 abſarach, a tak-ža ũ celaj Vilenſčynie vajavoda ci ũpavažnieny im starasta moža, kali hetaha vymahaje interes biaſpiečnaſcii acharony hranicy, paasobnym asobam zabaranić pražyvać i prabyvać, praz niekatory čas, ci pastajanna

5) u vyličanych u p. 2 abſarach uvodziacca niekatoryja ahrańičeńni ũ adnosinach da novych muravanych budynkaũ — vymahajecca dazvoľ aproč adpaviednych uladaũ budaũlanych, tak-ža dazvoľ pavietavaj administraciji ahulnaj(ad starasty); na hetych-ža abſarach usia niaruchomaja majemaſć, patrebna ja dla metaũ acharony hranicy, moža być, adpaviednym sposobam, prymusova zabrana na ũlasnaſć dziařzavy.

Vyličanyja ũ punktach 1—5 ahrańičeńni, a tak-ža vydanyja ũ suviazi z hetymi ahrańičeńniami rasparadžeńni vajavodaũ važdy da 1 listapada 1939 h.

Rasparadžeńnie nabiraje ſitu 25 lipnia ſiol.

Da ũ ž n i k i l Čas prystać padpisku na „CHRYŚCIJANSKŪJU DUMKŪ!“

Paſpiaſcyte, bo spynim hazetu!

Hroſy prysylać najlepſ „przekazem rozrachunkowym“. Numar naſaha konta 63.

Ks. Ks. J. Hermanoviču i V. Œutoviču

ũ 25-ja ũhodki ſviatarstva.

Ŭ 25-tyja ũhodki ſviatarstva naſych dvuch ksiandzoũ My Kryvičoũ syny-patomki Vitajem Vas ad hetych sloũ: Œadajem Vam najbolſ z daroũja, Vy Jubilaty, ſviatary, Œyvie Vy dla nas tak doũha — Hadoũ jſče stolki — razoũ try. Ajcy — adzinyja z adzinych — Bratoũ-sialan pavadyry, Vy hramadzianie naſych viosak l za ich dolu zmahary. My ſlom za heta Vam pædziaku, Œto Vy nia kinuli svaich — Kaliſ historyja zapiſa Pra Vas u slovah zaľatych.

S. Z. P. Ľ.

Ŭ Ukraincaũ

Pamior hien. Miron Tarnovſkyj. 29 červienia ſiol. pamior u Lvovie b. kamandzier ukrainskaj halickaj armii hieneraľ Miron Tarnovſkyj. Niabožčyk dla ukrainskaj spravy mnoha maje vialikich zasluhaũ: Miron Tarnovſkyj byũ kamandantam ſkoľy ukrainskich ſičovych stralcoũ, zarhanizavaũ i byũ kamandzieram ll korpusu ukrainskaj halickaj armii. Na pachovynach hieneraľa Tarnovſkaha byli pradſtaũniki ũsiaho ukrainskaha hramadzianstva, biaz roznicy vieravyznańnia i palityčnaha prakańnia.

Ŭ Litoũcaũ

Hoſci z Koũna. 5.VII z Koũna ũ Vilniu byli pieraviezieny tlenyja astatki letaſ pamiorſaha inŒ. Vitaũta Vilejſisa i pachavany vobak jaho bačkoũ na Rosie. V. Vilejſis byũ ministram kamunikacyi i paſla paſlom u Ľatvii. Razam z hrobam V. V. prybylo 83 asoby haſciej z Koũna, jakija zabavili ũ Vilni paru dzion.

Zbornik vierſaũ. Niadaũna vyjſaũ zbornik vierſaũ maľadoha litoũskaha vilenskaha paeta J. Kiekſtasa pad naz. „Toks gyvenimas“.

Œmierć paeta. Ŭ Varſavie pamior najſtarejſy litoũski paet K. Vanagelis. Cieľa jaho, zhadna z jaho volaj, pieravieziena bylo ũ Vilniu i 18.VI pachavana na Rosie.

Kanfiskata. № 18 „Aidas“ byũ skanfiskavany za ũstupny artykuľ.

Zakryty akančalna. Jak padajuć litoũskija hazety, akančalna zakryty ũladami litoũskija tavarystvy: ſviancianskaje „Rytas“ i haspadarčaje „Ŭkio Draugija“.

Œluć proſby. Litoũskija ſialanie piſuć proſby da Premjera Œlavoľ-Skladkoũskaha, vyjaſniajućy jamu roznyja svaje potreby. Sa ſvianciansčyny ũžo vysľana hetych proſbaũ bolſ 150, pad jakimi znachodzicca celaja masa podpisau.

scou praznaczanych na publicznyje hulni.

11) Ŭviaſci praunuju platu ſiamiejnym, katoraj chvaciľo-b na utrymańnie nia tolki rabotnika, ale i jaho ſiamji. Vausim tym, ſzto datyczyc navuki i adukacii u ſkoľach Ch. D. trymajecca taho pahľadu, ſzto ſkoľa joſć dalszy praciah ſiamji, dzieła czaho baćki razam z vuczycielami dumajuć jak viaſci adukaciju. Ŭrad-ža, zaboczuczysia ab paſzyreńni aſviety pamiž hramadzian, joſć tolki pamocnikam baćkou, abo zastupaje ich tam, hdzie baćki svaich abaviazkau vypaunić nia mohuć, abo nia choczuć. Z hetaj pryčyny Ch. D. dabivajecca, kab:

1) ũviaſci pauszehnaje paczatkovaje navuczanie u rodnaj movie, nie ustanaulajuczy abaviazku uczycca u ſkoľach uradavych,

2) zrauniac ſkoľy pryvatnyje chryſcijanskije sa ſkoľami uradovymi u pravach i dapamohach hraszavych.

3) ũviaſci navuku religii katalickaj va usie ſkoľy uradovyje i pryvatnyje u rodnaj movie moladzi.

4) damahacca, kab ſkolnaja adukacija dziaćiej viaľasia pavodľuh maraľnaſci chryſcijanskaj.

IV. Ŭlasnaſć: Ch. D. pryznaje, ſzto pryvatnaja ũlasnaſć joſć padstavaj civilizacyjnaha postupu hramadzianstva. Nie praciviuczysia, kab ũlasnaſć pamaľu pierachodzila u formy kolektyunyje, jak napr. manapoli roznyje i kooperacyi, — Ch. D. Œadaje,

kab ũlasnaſć pryvatnaja, jak takaja, usio taki nie kasavaľasia. Razam z hetym Ch. D. pierakonana, ſzto ũlasnaſć pryvatnaia dajuczy nia tolki pravy, ale i nakľadajuczy abaviazki hramadzianskije, pamahaje da vyrablenia u ludziach inicjatyvy i samadzielnaſci.

Ch. D. rupicca, kab jak najſzyrejszyje ſlai pracounikau mieli svaje ũlasnyje varsztaty pracy i damahajecca:

1) kab zakľadalisia centralnyje rabotnickije banki, rabotnickije kooparatyvy zľucznaſci pracy i druhije arhanizacii,

2) kab biednyje ludzi mahli zdabyvać sabie kvatery, varsztaty i h. d. za pazyczanyje u hetych bankach hroszy,

3) tam, dzie rabotniki najmajucca, kab haspadar dzialiusia z imi dachodami,

4) kab moźna bylo svoj majontak apisać kamu, abo daravać.

Ŭ spravie ziamielnaj Ch. D. Œadaje:

1) Kab byla padzielena kazionnaja ziemia pamiž bieźziamielnymi i maľaziamielnymi z metaj stvareńnia maľoj ũlasnaſci. Hety padziel majuć zrabic miajscovyje samauprauleńni, majuczy na ũvazi usich zainteresovanych, a takža mienszaſci narodnyje i religijnyje.

2) Ahrańiczyc vialiku ũlasnaſć pryvatnuju abľazyusy jaje vialikimi padatkami.

Z ŽYĆCIA PAD SAVIETAMI

Časy „Zaŭtoj Ardy“

Sučasnaje palažeńnie Rasiei i ūsich tam narodaŭ ciažkoje. Jano prypaminaje historyčnyja časy Zaŭtoj Ardy, z pad ulady katoraj narod ušciaž vryvaŭsia aŭ pakulnia vyzvaliŭsia akančalna. Jak tady, tak i ciapier rasiejski narod čakaje ščašlivaje chviliny vyzvalenja z ciapierašniaj „ardy“ — kamunizmu. Razam z rasiejcami: sialanami, rabotnikami i intelihiencyjaj imknucca da voli i za jaje achviarna zmahajucca z balšavickim hniotam tak-ža Bielarusy, Ukraincy, Hruziny i inšyja narady. Dziela hetaha balšavicki teror šaleje pa ūsim prastory SSRR — u centralnaj Vialikarasijskaj respubliki, u Hruzii, Ukrainie, Bielarusi i inšych republikach.

Teror u Bielarusi, Ukrainie i Hruzii.

Apošnimi časami ū Bielarusi, kala Miensku, balšavickija palicejskija ūlady byccam vykryli schavanuju ū lesie tajnuju radyjo-stancyju, jakaja nadavała aŭdycyju, zaklikajučyja ūsie narody pad Savietami da rašučaj baračby z kamunizmam i ahułam z balšavickim režymam. Ū źviazku z hetym aryštavany tam sotni ludziej, padzronyja u zmahańni z balšavizmam. A tajnaja radyjo-stancyja

dalej nadaje prociŭbalšavickija aŭdycyju.

Ū Miensku aryštavany prezident Bielarusi Natalevič, jaki prabyŭ na hetym pasadzie tolki ad 13 listapada 1937 h., pašla samahubstva pad terorom papiaredniaha prezidenta Čarviakova. Natalevič dasiul byŭ uvažany za viernapaddanaha dyktatara Stalina.

Aryštavany tak-ža prezident Ukrainy, Piatroŭski, jaki jość „starym balšavikom.“ Ū Hruzii vykryta vialikaja tajnaja prociŭbalšavickaja arhanizacyja.

Razam z hetymi aryštami prezidenty respublik adbyvajucca masavyja aryšty mala viedamych dasiulešnich balšavickich miajscovych dziejačoŭ. Ūsich ich aryštoŭvajucc, jak kontrevalucyjneraŭ — „vorahaŭ narodu,“ kab pakazać narodu „vinoŭnikaŭ“ ahułnaha ū SSRR niaščašcia, jakoje zradziła i dalej rodzić sama systema balšavickaha ładu.

Teror adnosna kamunistaŭ, u jakich „dryžać nohi.“

Na XIV kanhresie kamunistyčnaj partyi Ukrainy sakratar partyi Chruščoŭ zajaviŭ, što treba zmahacca nia tolki z kontrevalucyjnerami — „vorahami narodu,“ ale tak-ža i z tymi kamunistami, u jakich „dryžać nohi,“ kali rastrelivajuć sto, abo bolš asob vorahaŭ balšavickaha ładu.

Hety skaz Chruščova adkryva je naŭšciaž zaslonu balšavickaha žyćcia. Ūžo dajšło i da taho, što treba teroryzavać i miakšejšych sercam kamunistaŭ, u jakich, hle-dziačy na masavyja rastrely ludziej, „dryžać nohi.“ Hety skaz vyjašniaje i tuju zahadku, što hetak masova ciapier aryštoŭvajucc u Savietach i kamunistaŭ. Heta musić być tyja „vorahi narodu,“ u jakich ad vidu ludzkoj kryvi pačynajuć „dryžeć nohi.“

Slovam, balšavickaja revalucyja ūžo hlytaje i balšavickich revalucyjneraŭ. I jana ich moŭa pahlytać usich. Ale narodaŭ, što ciapier cierpiać u hetaj „revalucyjnaj“ niavoli — hlynuć joj nia ūdasca. Prydzie čas i ciapierašnija padniavolnyja ū balšvii stanucca volnymi i pačnuć žyć svabodna ū brackaj zhodzie.

Savieckija komisary i hieneryły ūciakajuć zahranicu

Nadoviačy ūciok u Mandžuryju saviecki komisar Kamisarjatu Nutranych Spraŭ na Dalokim Uščodzie Łuškoŭ. Łuškoŭ uciok z žonkaj, katoruju vypraviŭ praz Maskvu na zachad u Eŭropu, a sam — na ūschod u Aziju. Sam Łuškoŭ pierajšoŭ hranicu tady, jak atrymaŭ telehramu ad žonki, što jana zahranicaj.

Adnačasna ūciok da japoncaŭ i kamandzier 36 savieckaj divizii, što staić u Manholii. Pryčy-

3) Padniašci i padvyszyć kulturu ziamielnuju dapamohami uradu, pravodziaczy czuhunki, darohi bityje i t. d.

4) Padniašci kulturu chlebarobau, adkryćciam dla ich szkołau, razvodziuczy haspadarstvy prykładnyje, robiaczy vystavy, zjezdy.

Ū adnosinach da kapitalu Ch. D. stavić sabie metaj zmahacca z kapitalizmam vausich jaho formach i nie adkidajuczy kapitalu, samomu łuczyć jaho z pracaj u adnych rukach.

2) Zrefarmavać pravy ab tavarystvach akcyjnych, syndykatach i trestach.

3) Zmahacca z usiakaj spekulacijaj na birży i u handlu. Ū adnosinach da padatkau Ch. D. radzić:

1) Zaviašci padatki ad dachodau i kapitalaŭ niepradukcyjnych.

2) Skasavać ciažkije padatki na žyunašć i ma-lyje spadki u prostaj linii.

Naahuł navuka Ch. D. jość, kab usie reformy szto da ūlasnašci pryvatnaj, vialisia evalucyjna zhodna z padstavami spraviadlivašci hramadzianskaj, a tak-ža ekonomii narodnaj.

Baroniuczy pracouny lud, Ch. D. žadaje spraviadlivaha prava, katoraje:

1) ustanaviłob ministerstvo pracy.

2) oznaczyłob minimum płaty siamiejnaj, paczynajuczy ad rabot publicznych.

3) adzinakavuju płatu za takuju samuju pracu

dla mužczyn i kabiet.

4) u niadzielu i šviatki adpaczynak dla usich.

5) maksimum hadzin pracy.

6) kab nie pracavali u noczy, apracza tam, dzie hetaha nia možna skasavać.

7) kab matki nie pracavali na fabrykach i kab praca dziauczat było ahraniczana.

8) kab dzieci da 14 hadou susim nie pracavali i ahraniczyć pracu małaletnich ad 14—17 h.

9) zabaraniło pracavać moładzi i kabietam tam, dzie heta szkodziło-b ich zdarouju.

10) płacić i u czasio chvaroby, a tak sama ci-žarnym kabietam 4 tydni pierad i 6 pašla połahu.

l) kab rabotnik mieu zapamohu tady, kali nia maje pracy, abo nia moža pracavać pa chvarobie i starašci.

k) kab byu inspektar fabryczny.

o) kab u szkołach uczyli roznych ramiosłau.

p) kab rabotniki mahli arhanizavacca svabodna. Naohuł Ch. D. žadaje ad prava abarony i arhanizacyi pracy, kab ludzi szananali pracu i razumna pracavali.

VI. Narod i haspadarstvo: Ch. D. baczyć u padziele ludziej na narody apieku Božuju nad ludźmi i pryznaje, szto mova jość niedatykalny skarb koŭnaha hramadzianstva, biaz katoraha niema kultury duchounaj i materjalnaj ludziej. Pavodluh Ch. D. koŭny narod maje pravo svabodna raŭvivać formy žyćcia svajho narodnaha i patryotycznaha. Ch. D.

Z bielaruskaha žyćcia

Vysialeńnie bielaruskich zakonnikau a.a. Maryjanau z Druī. U m. Druī kala latvijskaj hranicy ũžo daŭno isnuje katalicki klaštar ajcoŭ Maryjanau. Zakonniki hetyja viali cichuju religijnuju i kulturna-ašvietnuju pracu, zdabyvajučy siarod nasielnicтва vialikuju prychilnašć. Sioleta adnak administracyjnaja ũlady prykazali im pakinuć Druju da 10 červienia. I sapraŭdy, zakonniki vyjechali z Druī i zatrymalisia ũ adnej z susiednich miastovašćiaŭ (za 6 klm. ad Druī). Pašla adnak na intervenciju Ajca Hienerata hetaha zakonu A. Cikoty z Rymu ũ Varšavie, biel. zakonnikom bylo pazvolena viarnucca ũ Druju, ale nie na doŭha, bo 23.VI, palicyja vyviezła ũsich bielaruskich zakon-

na žbiehu — strach balšavickaha teroru.

Balšavickaja relihijnaja palityka.

Apošnimi časami balšaviki zakryli ũ Miensku apošniuju pravaslaŭnuju cerkvu. A na Ukrainie ũ pryhraničnaj pašasie savieckapolskaj hranicy, jak padajuć hazety, balšaviki dla palityki adnalujuć pravaslaŭje: adčyniajuć zakrytyja cerkvy i pazvalajuć narodu zychodzicca na malitvu.

nikaŭ z Druī. Nia vyviezli tolki adnaho zakonnika, ksiandza-palaka. Prožviščy vyviezienych bielaruskich ksiandzoŭ-zakonnikau nastupnyja: a. Jazep Dašuta, a. Kazimier Smulka, a. Vitalis Chamionak i a. Jury Kašyra.

Vysialajuć i a. Jazepa Hermanoviča. Daviedvajemsia, što administracyjnaja ũlady vysialajuć tak-ža i a. Jazepa Hermanoviča z Vilni, katory jošć superyjoram Klaštaru a.a. Maryjanau u Vilni i katory sioleta šviatkavaŭ 25-tyja ũhodki svajho ksiandzoŭstva. Jamu ũžo dany termin pakinuć Vilniu da 10 lipnia sioleta. Ciaški los bielaruskich ksiandzoŭ!

Novy bielaruski šviatar. U Miunchienie (Niamieččyna) skončyŭ universytet bielarus Michaš Maskalik i 17-ha hetaha miesiaca budzie pašviačany na šviašćeni-ka ũschodniaha abrađu, a 24 h.m. budzie jaho pieršaja Słužba Božaja. Z hetaj nahody skladajem jamu najlepšyja pažadaŭni, žadajučy Božaj pomačy ũ pracy jahonaj!

Litaraturnaja ũzajeminy. „Kałošsie“ (knižka 2(15) žmiaščila artykuł ab Litvie, pierakład z prozy i cely rad litoŭskich vieršaŭ roznych paetaŭ u bielaruskim pierakładzie. Pajavilasja tak-ža i litoŭskaja adnadnioŭka „Piuvis“ (Razrez), pašviačanaja bielaruskaj litaratury, u jakoj spatykajem niamała bielaruskich vieršaŭ roznych paetaŭ u pierakładzie litoŭskim.

Treba skazać, što dobry heta pačatak. Astajecca pažadać, kab hetyja sympatyčnyja kulturnyja bielaruska-litoŭskija suadnosiny pahlyblalisia i ražvivalisia!

Kanfiskata „šlachu Moładzi“. 30.VI siol. Vil. Haradz. Starastva skanfiskavała № 14 (130) „šlachu Moładzi“ za artykuł „Polskija studenty na Kresach Wschodnich“.

M. Zabejda piaje biel. pieśni dla Ameryki. Słaŭny naš mastak Michał Zabejda-Sumicki z 15 na 16 lipnia ũnočy a hadzinie 2—3-ciaj budzie piajać bielaruskija pieśni praz radyjo z Varšavy na Ameryku.

«Счапок» nia vychodzić ũžo. Unijacki biel. časapis „Zlučenie“ piša, što Pravaslaŭnaja Mitropolija, na žadaŭnie administracyjnych ũladaŭ, pierastała vydavać časapis dla biel. pravaslaŭnych dzieťak „Счапок“.

Z vydavieckaje nivy: „Пад мацмай“ — pad hetkim nazovom niadaŭna vyjšaŭ z duku zbornik vieršaŭ viedamaha bielaruskaha paeta M. Tanka.

„Калосьсе“ — bielaruski navukova-litaraturny i hramadzki kvartalny časapis, knižka 2 (15). Adras redakcyi: Vilnia, Zavalnaja 1. Padpiska na hod 2 zł. Cana knižki 50 hr. — U knižcy 2 (15) aprača bielaruskich litaraturnych tvo-raŭ i biel. navukovych artykułau, jošć addziely pašviačanyja litaratury litoŭskaj i hruzinskaj.

maje pierekonanie, szto nie narod dla haspadarstva, ale haspadarstvo patrebna dla pažytku i biašpiecznaha žyćcia narodu. Dziela taho žadaje, kab spravy narodnyje vyszej stavilisia jak palitycznyje, z druhoj starany adnak Ch. D. ahulnaje dabro ludziej stavić vyžej, jak interesy jakoha-niebudž narodu i chocza, kab palityka kiravałasja spraviedlivašćiu hramadzianskaj i mižnarodnaj. U hranicach kožnaha haspadarstva Ch. D. žadaje:

1) kab usie narody mieli rounyje pravy i kab luczylisia z jakim niebudž haspadarstvom tolki na zasadzie dabravolnaj lucznašći volnych z volnymi i rounych z rounymi.

2) kab bylo rounaje pravo u adnosinach da movy usich narodau va usich uradach haspadarstva.

3) kab pravo dla usich bylo rounaje nia hle-dziaczy na narod, religiju i h. d.

4) kab bylo mieć pauszecchnaje spraviadlivaje hałasavanie.

5) kab ustanouleno biezplatnuju publicznuju paradu advakackuju.

6) kab byla niedatykalnašć asoby hramadzianina, jaho kvatery, ũlasnašći i karespondencii.

7) kab praviedzieno volnašć slova, duku i suviaziej, ale z tym, kab kožny adkazvau pierad sudom za szkadlivuju dla hramadzianstva, ci kaho niebudž rabotu, ahitacyju — a tak-ža presu.

8) kab usie, katoryje znachodziacca na słužbie

publicznej adkazvali pierad sudom.

9) uviadzenia samauradu hmynnaha i pravincyjalnaha.

10) Sto datyczyć ajczyny svajej — Bielarusi — Ch. Demokratycznaja Zlucznašć Bielarusau žadaje, kab jana byla cełaj, niepadzielnaj i volnaj.

11) Kab na Bielarusi byla rounašć i svaboda hramadzianskaja i zapeunieny pravy narodnych mien-szašćiau.

12) kab sojm volnaj Bielarusi, katory budzie vydavać pravy, byu vybrany na asnovie spraviadli-vaha, pauszecchnaha hałasavania i kab tolki jon mieu pravo skazać slovo ab uradzie i jaho formie na Bielarusi i ab adnosinach da druhich haspadarstvou.

Hetak u hałoŭnych punktach vyhladaje ideolo-hičny voblik BChDZl.

Knižyca „Ŭstava i Prahrama“ zakončana bielaruskim relihijna-narodnym hymnam Andreja Ziaziuli: „Boža, što kališ narody na asobki padziliŭ“ i vieršam „Nikoli“ taho-ž paeta.

Biel. Chr. Dem. Zl., jakaja, jak pakazvaje statut i prahrama, — miela „patronam“ katalickaha ksiandza i imknułasja dałučyć da Unii pravaslaŭnych, — u hetym pieršym peryjadzie svajho isna-vaŭnia byla arhanizacyjaj vyklučna katalickaj, kašcielna-hramadzkej i — jak skazana ũ ahulnych pryncypach prahramy: — „evalucyjnaj, nadpalityčnaj, mižnarodnaj, nadstanovaj“.

LISTY

Majovaje nabaženstva.

Jankavičy, Hāduciskaj hm. Naš probašč zaachvočvaŭ nas adpraŭlać majovaje nabaženstva pa vioskach. Voš-ža ja, čujučy luboŭ da svajho rodnaha bielaruskaha i da Maci Božaj, pastanaviŭ malicca ŭ chacie pabielarusku. Z niedachvatu bielaruskich majovych čytankaŭ, ja čytaŭ polskuju i pierakładau na bielaruski. Vynik byŭ dobry. Spačatku prychożiła mienš, a pašla bolš. Ščyra pialali pabielarusku: Vitaj Maryja i pryakali, što hetak budú malicca kožny hod.

L—č.

Trymajucca bielaruskaści.

Barščeva, pad Bielastokam. Užo daŭno my na kalonii pašli, choć ziamli bolejš ani kaŭsłačka nie atrymali. U našaj vioscy hmına. Vojt zahadaŭ nam vybrukavać vulicu i my heta zrabili, ale nijak nia možym zrabić chadnikoŭ, choć pa adnej staranie vulicy. U nas pastaŭlena novaja remiza dla pažarnikaŭ. Škoła naša duža pamienšyła. Samych tolki małych dziaćiej u jej astałasja žmieńka. Staršyja dzieci pašli u Charošč i ŭ Starasielcy. Kładziecca vialiki nacisk na pavažnuju školu ŭ Začerlanach, heta krychu dalej za Barščevam. Tam nadta mnoha pravastajnych bielarusau, što krepka trymajucca bielaruskaści.

Ludzi našy tak i siak kidajucca, a żyvučy bliżej Bielahostoku niejak dajuć sabie rađu. Adnak nihto nia viedaje, jak čto ŭ Barščevie abiedaje. Paviarchoŭna z dajecca ūsio dobra, ale hlybiej, dyk ludziam tut biazchlebica dakučaje. Našy kuźnia i młyn hety hod padupali. Kankurencyju im robiac druhija kuźni i młyny. Zatoje naša kooperatyva „Spolem“ razvivajecca dobra. Tam pracujuć achviarnyja ludzi. Z bielaruskim žyćciom u Barščevie ludzi davoli dobra abaznanyja. Ale heta na vierch jany pakazyvajuć mała. Z dobra znajomym čalaviekam jany budú havaryć pabielarusku, inakš jany chutka pierachodziać na movu polskuju.

B. M.

Palityka

Z Polšcy.

Značnyja žmieny. Niadaŭna—18.VI.—pamior maršalak Sojmu St Car. Na maršalka Sojmu vybrany pałk. V. Slavek. Slavek jość najvydatniejšym pradstaŭnikom h. zv. hrupy „pałkoŭnikaŭ“ siarod piłsudčykaŭ. Ciapier „piłsudčyki“, pašla śmierci marš. Piłsudskaha, pasvarylisia i padzialilisia: adna hrupa „Naprava“, što vierchavodzić u OZN—nie, a druhaja „pałkoŭnikaŭ“, jakaja vystupaje prociŭ OZN—u.

Pašla vybaru pałk. Slavka na maršalka Sojmu niekatoryja polskija palityčnyja kruhi spadziajucca pavažniejšych žmienau na kirujučych palityčnych stanoviščach. Bielarusam ad hetaha spadziavacca niama čaho.

Čyhunačnaja kamunikacyja miž Polščaj i Litvoj. Ad 1 lipienia siol. pačali chadzić ciahniki z Polšcy ŭ Litvu i z Litvy ŭ Polšč, Litoŭskija ciahniki z Koŭna prychożiac biezpasredna praz Landvarova ŭ Vilniu, — z Vilni adychodziać nazad u Koŭna.

Biezraboćcie. Da dnia 15 červienia siol. u Polšcy było biezraboćnych 279,797 asob.

Z zahranicy

Sprava čechasťavacyi. U Eŭropie sprava Čechasťavacyi robić šmat klopatu. Tady, kali niemiecki hitleryzm byŭ raziaviušy rot, kab prahlynuć Čechasťavacyju, u Eŭropie padniausia taki kryk, jakoha spužausia sam Hitler i strymausia. Ale spadziavacca na mirnaje vyrašeńnie Čechasťavackaniemieckaha sporu trudna. Niadaŭna niemiecki ministar prapahandy Gebels u publičnaj pramovie zajaviu: „niachaj nia dumajuć, što Niemieččyna biez kanca budzie ciarpieć, hledziačy na prašledavańnia niemcaŭ u Čechasťavacyi.“ A tam „prašledavańnie“ niemcaŭ takoje, što Čechasťavacki ūrad daje im aŭtanomiju, a niemcy trymajucca palityki, kab ad Čechasťavacyi addzialicca i pryłučycca da Niemieččyny.

Partyzanskaja vajna ŭ Palestynie. U Palestynie velmi nie-

Vilenskaja chronika.

Pryjezd marš. Rydza-Śmigłaha. 3-ha het. mies. u vilniu byŭ pryjechaŭšy maršalak Rydz-Śmigły. Meta pryjezdu: pryniac dyplom pačesnaha hramadzianina Vilenščyny,

Memarjał demakrataŭ. Klub vilenskich demakrataŭ vysłaŭ Prezydentu polskaj Respubliki memarjał ab pałažeńni narodaŭ Vilenščyny, prosiačy žmianić da-siulešniuju palityku adnosna bielaruskaj i litoŭskej pracy.

Paštovaja skrynka

A. O. Ciešymsia, što Vam padabajecca „Chr. D.“ Prysylajcie probnyja adrasyl Z viestaki skarystajem.

V. D. Ab „Bielastockich pradmieščiach“ skarystajem u nastupnym numary.

B. M. Z viestak, jak bačycie, karystajem.

U. D. Nie atrymali, nia viedajem, dzie jana dziełasja.

A. B. Dobra, moža kali skarystajem.

A. C. Karystajem, dziakujem.

Z. K. Pastarajciesia, dyk paru zalatovak na svoj časapis znojdziecca.

V. R. Niekatoryja vieršy Vašy budú nadrukavany ŭ „Zorcy“, a adzin drukujem u „Chr. D.“ Ab vieršach Vašych možam pakulšto skazać tolki toje, što nad imi treba jašče šmat pracavać, ale čuvać u ich talent, dyk pracujcie! Było-b dobra znać Vas bliżej, dyk napišycie nam, dzie vy vučylisia, čym zajmajciesia, skolki vam hadoŭ i h. d.

P. S. „Chr. D.“ pasylajem na vaš adras 4 egz. špieŭnik vysłali druhi raz, ci dajšoŭ da vas? Dzie zhinuŭ pieršy, — nia viedajem, musić niechta ŭ vas žniaŭ z pošty i nie addau vam. Vieršy niekatoryja pojduć u „Zorku.“ Z viestak skarystajem.

St. H. Vieršy vašy da duku nie padchoziać, nia radzim marnavać na ich času.

B. V. Atrymali ūsio.

A. S. Atrymali, pieradali ŭ BNA. Jašče raz paŭtarajem, što ni adna bajka da vas asabista nia tyčycca, jak nia tyčycca asabista i da nikoha. Listu vašaha nie nadrukujem, bo ūvažajem, što jon jość škodny dla vas-ža samych.

Ks. M. M. Z viestak skarystajem. Prošbu spaŭniajem.

spakojna: azbrojnyja bandy napadajuć na vioski, na ciahniki, žydy režuć arabaŭ, araby zabivajuć žydoŭ, a anhielskija ūlady stasujuć tak-ža kryvavyja represii adnosna ūsich, kab utrymać ład i paradak. Pry hetym treba adznačyć, što hetaja partyzanki majuć charakter vyklučna palityčny i mahčyma, što ŭ hetaj sprave mocna zacikaŭlenyja pastaronnija dziařavy, kab asłablać pałažeńnie Anhlji.

„Chr. Dumka“ vychodzić: 1, 10 i 20 kožnaha miesiaca.

Padpiska na hod — 3 zł., na paŭhodu — 1 zł. 50 hr., na try miesiacy — 75 hr. Cana asobnaha numaru — 10 hrašoŭ. Adrys Redakcyi i Administracyi: Vilnia (Wilno), Zavalnaja vul. № 1—2.

Adkazny redaktar V. JERMALKOVIČ

Vydaviec KS. AD. STANKIEVIČ

Bielaruskaja Drukarnia im. Fr. Skaryny, Vilnia, Zavalnaja vul. № 1.